

Naša obala.

Za mlade čitatelje Vrta, zlasti za »Stražarje«, bi bila prav lepa naloga, izmeriti na zemljevidu (n. pr. na Boškovićeve karti kraljevine Jugoslavije) najprej dolžino ravne črte od izliva Rečine pri Sušaku do izliva Bojane, odtoka Skadrskega jezera, nato pa še dolžino celinske obrežne črte med tema dvema točkama. Prvi del naloge je prav lahek. Na zemljevid položite list in na robu zaznamujete obe točki, potem pa na zemljevidu spodaj tolikokrat zemljevidovo merilo nanesite, kolikokrat gre. Videli boste, da

Na jadranski obali.

se da celotno zemljevidovo merilo, ki predstavlja v naravi dolžino 110 km, skoro natančno petkrat nanesti. Dolžina ravne ali zračne črte izliv Rečine—izliv Bojane je torej 550 km. Drugi del naloge je težji in se izvrši takole. V šestilo, v katerem mesto svinčnika namestite še drugo ostro konico, vzamete $\frac{3}{4}$ cm, kar v naravi predstavlja dolžino 5 km (Boškovićeve karta ima merilo 1:1.000.000), in zastavite konico šestila pri izlivu Rečine ter prestavljate šestilo, kakor da bi korakali po obrežni črti z vsemi njenimi ovinki. Pri tem morate te korake s šestilom natančno šteti. 314 takih orjaških 5 kilometrskih korakov — s šestilom seveda samo polcentimetrskih — boste naredili, da pridete do izliva Bojane. Če sedaj množite 314×5 km = 1570 km dolžina naše obale.

Toda to še ni vse. Pred našo obalo je v morju posejanih nešteto otokov in otočkov — Dalmacija je dežela 1000 otokov. Ti otoki imajo tudi sami zelo razvito obalo. Oglejte si na karti samo otok Pag, pa se boste čudili čudoviti obliki tega otoka, ki bi lahko razpadel v nekako otočje, skupino več otokov, ako bi se še nadaljevalo pogrezanje suhe zemlje, ki je nekoč povzročilo nastoj teh sedanjih otokov in otočkov. Nič drugega niso namreč ti otoki, kakor gore dalmatinskega Krasa. Če še dolžino otoške obale (3608

kilometrov) prištejemo k dolžini celinske obale (1570 km), dobimo dolžino naše celotne obale 5178 km. Lahko izračunate, koliko prostora ima vsak Jugoslovan ob morju. Videli boste, da se vsi lahko postavimo drug poleg drugega na bregu našega Jadrana.

Ta obala je po veliki večini skalovita. Skale ob morju so v glavnem iz trdega apnenca, močno razjedene in izpodjedene. Apnenec se kemično razkraja od morske vode in od deževnice, še bolj pa morski valovi in tokovi, ki butajo z vso silo ob obalo, mehanično oblikujejo obrežne skale. Na mnogih mestih vidimo grozovite previse, pa mnogokje se odpirajo vhodi v votline, kamor vodi vhod pogosto pod morsko gladino. Tako imamo v votlini na otoku Biševu pri Visu čudovito modro svetlobo. V globokih zajedah, s katerimi je morje razoralo obalo, imamo mirne, udobne prostorčke za kopanje, pa tudi pripravna lovišča za ribiče in pribežališča za manjše ladje. Toda tudi nevarnosti prežijo po ozkih prelivih ali kanalih med celino na eni strani in otoki na drugi strani, ter med vrstami otokov na obeh straneh. Silno previdno se morajo ladje izogibati neštetim majhnim skalovitim otočičem, ki spremljajo obalo, in ostrim čerem, ki jih zakriva morje, pa jih izdajajo vrtinci in pene razburkanega morja. Če se v takem ozkem kanalu, n. pr. v bližini Zadra (Zadrski kanal), srečata dve ladji (Karađorđe—Morosini), je treba samo malenkostne spremembe smeri in nesreča je tu. Zato se večje ladje rajši izogibajo te notranje poti in plovejo rajši zunaj po odprtem morju. Zanimiva je tudi smer obale. Dvakrat se ta smer spremeni. Prvi severni del od Sušaka do rtiča Ploča, južno od Šibenika, ima smer od severozahoda proti jugovzhodu, srednji del od Ploče do polotoka Pelješca je obrnjen bolj proti vzhodu, zlasti se to vidi na otokih (Brač, Hvar, Korčula), južni del pa se vleče zopet proti jugovzhodu. Razumeli bomo to spremembo smeri, ako gledamo z ladje na odprtem morju proti otokom in celini. Vidimo, kako se kot nekake kulise vedno više dvigajo od morja proti notranjosti, vzporedno s smerjo obale, gore za gorami. Najvišja točka na Korčuli meri 568 m, zadnja na Hvaru 626 m, še dalje na Braču 778 m, a Mosor planina za vsemi temi, že na celini, ima tik nad obalo višino 1216 m. To so ogromne relativne višine, ki ponekod prekašajo relativne višine naših najvišjih vrhov. Aljažev dom v Vratih ima 1000 m nadmorske višine, Orjen pa se dviga 1895 m nad Boko Kotorsko v njegovem vznožju. Ravno te okolinosti delajo našo obalo tako slikovito. Ko ladja plove ob naši obali, ima oko vedno nove poglede. Ob obali se peni morje, ko zadeva ob podvodne čeri in skale, na podstavku bele kraške skale se zeleni temnozelen, gozd vedno zelenega južnega drevja (otok Lokrum pri Dubrovniku — smaragd na biseru), iz zelenja se zasveti ljubka cerkvena, na obali se je razprostrlo prekrasno mestece s slikovitimi stavbami, ostanki slavnih starih dob, v pristaniščih so gosti jambori in jadra ribiških ladij, se dimijo dimniki parnikov, švigajo brze motorne ladjice, a nad vsem tem se visoko pod nebo, kakor čuvaj na znotraj in zunaj, dviga skalovita visoka gora. Pozimi ob morju in na otokih cvete južno sadje, lepo zeleni trata, a visoke gore v ozadju pokriva beli снег. Nad vsem tem pa se razprostira modrina južnega neba.

Lepe počitnice na morju.

Z radostjo sem doma sprejela vest, da gremo o počitnicah za tri tedne na naš lepi Jadran. Čeprav sem že pred leti videla njegovo krajso, sem z veseljem pričakovala dneva, ko se odpeljemo na oddih.